

Verdwenen in de schemering

Verdwenen in de schemering

Jessica van Zelst-den Hartog

Schrijver: Jessica van Zelst-den Hartog
Coverontwerp: Allert, Jessica en Romy van Zelst
Illustrator: Ellen den Hartog-Leusink
ISBN: 9789463866194
© Jessica van Zelst-den Hartog

Klas 6, (groep 8) september 1942

Maartje haalt diep adem. Langzaam blaast ze de lucht uit. Waarom is de wereld plotseling zo veranderd? Wanneer zullen ze weer vrij zijn? Kon ze dit maar tegenhouden. Hoe moet ze dat doen?

Haar ogen turen door het klaslokaal. Het is muisstil in klas zes. Iedereen zit voorover gebogen. Wat hebben ze veel werk gekregen van meester Voorbergen. Maartje kijkt opzij naar Jan. Hoe ver zou hij zijn? Jan merkt niet dat twee blauwe ogen op hem gericht zijn. Keurig onder elkaar schrijft hij de sommen van de rekenles in zijn schrift. Zijn bruine, steile haar valt over zijn donkere wenkbrauwen. Zijn korte broek komt tot net boven de knie. Op de rechterknie zit een schaafwond.

Maartje doopt haar pen in de inktpot. Voorzichtig veegt ze hem af aan de rand van de pot en schrijft een som op in haar schrift. Haar blonde, lange staarten gooit ze met een hoofdbeweging naar achteren op haar rug. Met één hand trekt ze haar jurk glad. Haar mooie, lichtgroene jurk. Ze kan het zich niet anders herinneren of moeder maakte haar kleren zelf. Ze staart naar de som in haar schrift. Plotseling vervaagt de som in zonnige beelden van vroeger.

Wat is Jan al lang haar beste vriend. De zuivelwinkel van zijn vader en moeder staat in dezelfde straat als de boerderij van haar ouders. Jan komt graag op de boerderij. De boerderij heeft een woonkeuken en een voorkamer. De achterkamer is voor het bezoek. Verder is er een grote schuur en een hooizolder. Boven zijn er vier slaapkamers. Achter de boerderij ligt een grasveld met hekwerk eromheen. Daarachter liggen de smalle sloten omringd door groene weilanden. Nog wat verderop stroomt het kanaal. Wat een feest was het toen ze samen met Jan naar klas een van de Dorpsschool mocht. 'Aap, Noot, Mies' stond er op het schoolbord. Toen was alles nog gewoon in Nederland.

In de tweede klas wist Maartje dat ze een broertje of zusje zou krijgen, wat vond ze dat leuk! Toen Maartje op een dag uit school thuiskwam zei de zuster: "Ga maar snel boven kijken, er ligt een prachtige

verrassing op jou te wachten.” Zo snel als ze kon was ze naar boven gerend. De slaapkamerdeur stond een stukje open en wat zag ze daar? Naast moeder op het grote bed lagen twee baby’s. Wat zagen ze er schattig uit met die mollige beentjes en handjes. Ze had gedanst door de kamer totdat de zuster zei dat ze rustig moest doen.

Inmiddels zijn Gert en Mart vier jaar oud.

Als ze straks thuiskomt, zullen de jongens vast en zeker roepen:

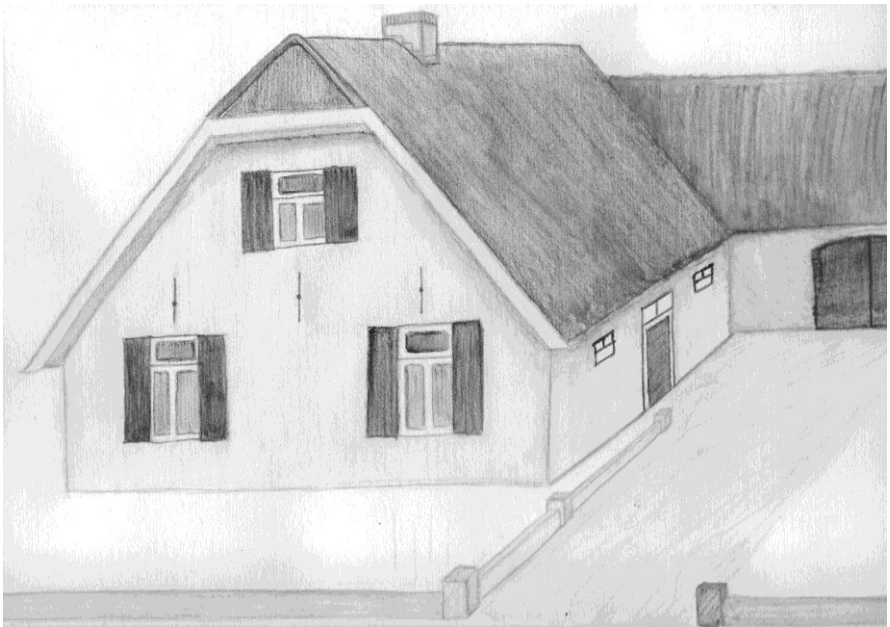
“Mama, Maartje is er weer!”

Even twinkelen er pretlichtjes in Maartjes ogen.

Dan fronst ze haar wenkbrauwen. Kon ze maar iets doen.

Plotseling schrikt ze op uit haar gepeins.

“Hé Maartje, gaan we nog wat werk doen of hoe zit dat?” fluistert Jan.

Aan de slag

In klas zes van meester Voorbergen is iedereen muisstil aan het werk. Maartje wrijft een haarlok uit haar gezicht. Net als ze de laatste som van het rijtje op wil schrijven klinkt het: “Maartje, mag ik je gum lenen?” Maartje kijkt omhoog.

Het is Jaap. Een lange magere jongen met donkerblond haar en een paar sproeten op zijn gezicht. Haar hand gaat naar haar gum.

“Bedankt, Maartje.” Met een grote grijns op zijn gezicht loopt Jaap terug naar zijn plaats.

Zwijgend kijkt Maartje hem na. Hoe kan het toch dat Jaap en zijn vader zo raar zijn gaan doen? Zou het te maken hebben met de oorlog?

Op 10 mei 1940 is de wereld erg veranderd.

Rotterdam werd gebombardeerd door de Duitsers en na vijf dagen heeft Nederland zich overgegeven. Het was opeens oorlog. Eerst leek het allemaal nog wel mee te vallen. Maar nu niet meer.

In Maartjes hoofd begint het gepieker weer.

Portretten van de koningin werden verboden en er kwamen afbeeldingen van Adolf Hitler, de leider van het Duitse volk, voor in de plaats. Overal in de grote steden hangen nu grote aanplakbiljetten met Duitse teksten. Het Duitse leger is de baas. In de kranten mag alleen het nieuws verschijnen dat de Duitsers goedkeuren. Er zijn mensen die kranten maken met het echte nieuws, maar dat is heel gevaarlijk werk. Ook op school moet je oppassen met wat je zegt. De meeste kinderen en hun ouders hebben een hekel aan de oorlog. Maar sommige mensen zijn het met de Duitsers eens. Ze geloven echt dat het Duitse volk en de blanke mensen beter zijn dan de andere volken. De Joden krijgen overal de schuld van. Hoe kan dat toch?

Maartje kijkt de klas rond terwijl ze haar hoofd met haar hand ondersteunt. Aan de muur hangt de landkaart die de meester gebruikt bij aardrijkskunde. Aan het kromme haakje ernaast bungelt de aanwijsstok aan een dun touwtje. Nederland is maar klein naast het grote Duitsland. Hoe zou het zijn om in Duitsland te wonen?

Ze heeft gehoord dat Hitler zegt dat hij weet waardoor het komt dat het in Duitsland niet goed gaat. Hij vindt dat de Joden de banen van de Duitsers hebben ingepikt. Daardoor zit het volk zonder werk. Ook

zigeuners geeft hij de schuld. Veel mensen geloven dat het waar is wat Hitler zegt.

Maartje slaakt een diepe, luide zucht.

“Wat is er Maartje, je zit zo te dagdromen?” zegt meester Voorbergen terwijl hij met rustige passen naar haar schoolbank loopt.

“Meester, ik zit na te denken over hoe het nu is en zo.”

Maartje wiebelt zachtjes heen en weer op haar bankje.

“Probeer vooral aan je werk te denken, Maartje, dan kun je mooie cijfers halen.”

Terwijl de meester zich omdraait, krullen Maartjes mondhoeken iets omhoog. De meester loopt rustig naar voren en neemt plaats achter zijn lessenaar. De stoel kraakt. Maartje schrijft de laatste som op in haar schrift. Ziezo, dat is klaar. Nu verder met taal. Ze moet haar hoofd erbij houden.

Na een tijdje kijkt Maartje op van haar werk. De meester heeft zijn stoel naar achteren geschoven en nu slentert hij met zijn handen op zijn rug naar het raam. Het bruine gordijn wordt opzij geschoven en het raam een stukje opengezet. Ze voelt een windvlaag voorbijkomen. Lekker koel. De vogels zingen hun hoogste lied, terwijl de bladeren van de bomen zachtjes meebewegen. Zonnestralen vallen het klaslokaal binnen. Eén straal valt precies op Maartjes gezicht. Ze knijpt haar linkeroog een stukje dicht. Zou het al bijna tijd zijn om naar huis te gaan? De wijzers van de klok boven het schoolbord geven drie uur aan.

Dan hoort ze een vrolijk kinderstemmetje. Als vanzelf gaan haar ogen weer naar het raam. Aan de overkant van de straat loopt een mevrouw met een peuter. Hij probeert met zijn kleine handjes de staart van een poes te pakken. Steeds mis. De poes rent hard weg. De peuter zingt over poesje miauw.

Er klinkt gegrinnik door het klaslokaal. Net of er niets aan de hand is. Maar ondertussen gebeuren er van die vreemde dingen. Was het allemaal maar een nare droom. De padvinderij waar Jan al jaren lid van is, is een jaar geleden verboden. Er kwam een padvinderij voor in de plaats die de bezetter goedkeurde, maar daar werd Jan geen lid van. Er zijn ook steeds meer verboden voor Joden gekomen, ze mogen bijna niets meer. Haar vader en moeder spreken daar steeds over als ze denken dat niemand hen hoort. Joden mogen niet meer in de bioscoop komen en ook niet meer in de bibliotheek. Reizen wordt

steeds moeilijker en ze mogen ook niet meer telefoneren. Zelfs boodschappen moeten ze op een bepaalde tijd doen. Iedereen moet een persoonsbewijs aanschaffen. Bij de Joden staat er dan duidelijk een zwarte J van Jood in hun persoonsbewijs. Zo raar allemaal en waarom?

En het wordt steeds gekker. Vanaf mei 1942, vier maanden geleden, moesten de Joden een gele ster op hun kleding dragen.

“Zo, dames en heren, genoeg gewerkt voor vandaag,” klinkt de zware stem van meester Voorbergen. “Jullie krijgen morgenochtend de tijd om het werk af te maken.” De meester kijkt Maartje van achter zijn brillenglazen aan.

Maartje knikt en klapt snel haar schrift dicht.

Station, september 1942

Het is een prachtige, zonovergoten ochtend.

De oude vrouw zit op het versleten bankje van het perron. Het hengsel van haar sobere handtas houdt ze stevig vastgeklemd onder haar arm. De rimpelige handen liggen in elkaar gevouwen op haar buik. Ondanks de schaduw van een kastanjeboom, veegt ze zo nu en dan met haar hand een druppel van haar voorhoofd weg. Haar grijze haren zijn keurig weggewerkt in een knotje achter op haar hoofd, en haar donkerblauwe mantel heeft ze tot haar kin toe dichtgeknoopt. Onopvallend wiebelt ze met haar benen op en neer, afgewisseld met het tikken van haar platte schoenen. Hoe lang zou het nog duren?

Het perron wordt wakker.

Er stappen reizigers in en uit de trein. De mensen kijken langs haar heen. Voorzichtig zet ze haar ene been naast het andere en recht haar rug. Ze strijkt met haar hand over haar rok en tuurt het perron af. Als ze niet snel komen, moet ze vertrekken. Haar hart begint harder te bonzen. De grote bruine stationsklok tikt de minuten weg. Juist als ze zich om wil draaien, ziet ze een jonge vrouw met een gekleurde omslagdoek om haar hals op zich afkomen.

Ze steekt, aarzelend, haar hand in de lucht.

Dichterbij gekomen kijken ze een fractie van een seconde in elkaars ogen.

“Dag, eh, Martha?” en ze slaat een arm om de jongere vrouw heen.

“Alles goed, mijn kind?”

“Ja hoor, en met u?” vraagt Martha, terwijl ze haar onzeker aankijkt.

De oude vrouw knikt, laat haar arm zakken en kijkt om zich heen.

Aan de overkant marcheert een groep Duitse soldaten. Er glijdt een rilling over haar rug.

“Kom, als jij mij nu eens even brengt waar ik zijn moet.”

“Natuurlijk,” Martha’s stem klinkt vriendelijk.

Ze lopen gearmd het perron af.

Bij het trottoir ziet de oude vrouw een rijtuig. Een man met grijs haar en een klein sikje zit onverstoorbaar op de bok. Zijn hoge hoed staat kaarsrecht op zijn hoofd. Ze herkent hem, het is ‘opa’. Zijn vrouw en hij worden al jaren ‘opa en oma’ door de dorpelingen genoemd.

Waarschijnlijk omdat het van die lieve en goede mensen zijn.